

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:811

av **Hans Linde m.fl. (V)**

Kina

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	2
4	Demokratiska fri- och rättigheter	3
4.1	Politiska och medborgerliga rättigheter	4
4.2	Tortyr och dödsstraff	5
4.3	Organstöld	5
4.4	Minoriteters rättigheter	6
5	Fackliga rättigheter och arbetsvillkor	7
5.1	Facket och arbetsrätten	7
5.2	Svenska företags ansvar	8
6	Hongkong	9

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i varje form av kontakt med Kina ska ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen i varje form av kontakt med Kina ska kräva ett stopp för användandet av dödsstraff och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att göra det straffbart för svenska medborgare att handla med organ även utanför Sveriges gränser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter respekteras i Kina och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Gui Minhai och hans medfångar friges villkorslöst och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Efter att Kinas kommunistiska parti (KKP) styrt landet i snart sjuttio år är Kina alltjämt en hårdför diktatur som systematiskt kränker en lång rad fundamentala mänskliga rättigheter såsom yttrandefriheten, föreningsfriheten och religions- och övertygelsefriheten. Under president Xi Jinping har människorättssituationen utvecklats sig i tydligt negativ riktning. Det redan mycket begränsade utrymmet för civila samhället och politisk debatt har inskränkts ytterligare. Högt uppsatta kinesiska ledare har explicit förnekats att de mänskliga rättigheterna är universella och kallat principen om universalitet för en utländsk infiltration.

Utvecklingen i ett land med över en miljard invånare låter sig inte beskrivas på ett par sidor. Samtidigt som det finns omfattande brister i respekten för mänskliga rättigheter i Kina har hundratals miljoner människor kunnat lämna fattigdomen under de senaste decennierna, dock på bekostnad av växande klyftor. Ekonomin har under decennierna växt utan hänsyn till miljön och genom att koldioxidutsläppen ökat kraftigt. Det var därför positivt att Kina den 3 september 2016 undertecknade klimatavtalet från Paris. Men det nyvaknade miljö- och klimatengagemanget i Beijing är troligen främst

ett resultat av att regimen är alltmer oroad över det växande folkliga missnöjet med den mycket omfattande och synliga miljöförstörelsen i landet. Det har samtidigt lett till att klimatmål har antagits och att Kina ingått en överenskommelse med USA om att minska de fossila utsläppen. Vi ser nu satsningar på bl.a. förnybar energi och elbilar i Kina som är värda att uppmuntra, men det är för tidigt att säga om regimen i Beijing på allvar är beredd att ställa om sin ekonomi i en mer hållbar riktning.

Det har funnits förhoppningar om att ekonomisk utveckling, ökad handel och växande välbefinnande skulle resultera i en förbättrad situation för de mänskliga rättigheterna och en demokratisering av Kina. Så har förespråkarna för ökad handel med, och större investeringar i, Kina argumenterat. Vi kan nu konstatera att de argumenten uppenbarligen inte håller. Utvecklingen har tydligt gått bakåt på dessa områden de senaste åren.

Kina är en internationell aktör vars inflytande växer. I vissa fall har man allierat sig med utvecklingsländerna och utgjort en viktig motvikt till den rika delen av världen. Men i alltför många sammanhang har Kina satt sina egna ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen främst, t.ex. genom att bidra till landgrabbing i Afrika och till att backa upp några av vår tids värsta diktaturer. Man för en alltmer aggressiv utrikespolitik mot flera av sina grannländer runt Sydkinesiska sjön. Kina har också konsekvent blockerat säkerhetsrådets försök att hitta en lösning på kriget i Syrien.

I denna motion lyfter Vänsterpartiet upp några av de frågor vi anser vara viktigast i relationen mellan Sverige och Kina. Sverige behöver vara en tydlig och konsekvent röst för de mänskliga rättigheterna i relationen med Kina. Sveriges stora ekonomiska intressen i Kina får inte innebära att vare sig Sveriges regering eller Sveriges näringsliv kompromissar med frågor om de mänskliga rättigheterna. De grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i diktaturen Kina måste stå högst upp på dagordningen i alla delar av Sveriges relationer med Kina. Tyvärr har svenska regeringar både under det borgerliga styret och efter maktskiftet 2014 vid åtskilliga tillfällen varit otydliga när det kommer till frågan om mänskliga rättigheter i Kina. Före detta näringsminister Annie Lööfs svävande svar om huruvida Kina är en diktatur och om eventuell svensk vapenexport till landet är ett exempel. Stefan Löfvens oförmåga att kategorisera Kina som diktatur är ett annat.

Ansvar för att de mänskliga rättigheterna efterlevs vilar inte bara på stater, utan även på företag. De företag som väljer att investera i Kina har ett stort ansvar för att inte bidra till inskränkningar eller kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I denna motion vill vi därför lyfta fram näringslivets roll och de mänskliga rättigheterna inom arbetslivet, en fråga som lyst med sin frånvaro.

4 Demokratiska fri- och rättigheter

Kina är alltså en diktatur och kränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter är omfattande. Dödsstraff är vanligt förekommande. Utvecklingen har gått åt fel håll under en längre tid. Under 2015 antog eller utarbetade den kinesiska regeringen en serie genomgripande lagar och bestämmelser under förevändning att stärka den nationella säkerheten. Farhågor har väckts om att dessa kan användas för att tysta avvikande åsikter och ingripa mot människorättsförsvarare med svepande anklagelser som "uppmaning till omstörtande verksamhet", "separatism" och "avslöjande av statshemligheter". Det fanns också en oro för att lagen om nationell säkerhet, som

antogs den 1 juli 2015, innehåller en vid och luddig definition av "nationell säkerhet", som kan omfatta sådana områden som politik, kultur, ekonomi och internet.

I maj 2015 presenterades ett lagförslag avsett att reglera utländska ideella organisationer. Om lagen antas i enlighet med förslaget skulle den allvarligt inskränka organisations-, mötes- och yttrandefriheten. Syftet med lagen uppges vara att reglera, t.o.m. skydda utländska ideella organisationers rättigheter, men i själva verket inskränker den organisationernas frihet. Den ger bl.a. ministeriet för allmän säkerhet ansvar för registrering och övervakning av utländska ideella organisationer, liksom för att godkänna deras planerade aktiviteter. Myndigheterna får så stor handlingsfrihet i övervakningen och regleringen av de ideella organisationernas arbete att det finns en ökad risk för att lagen skulle kunna missbrukas och användas till att hota och åtala människorättsförsvarare och representanter för civila samhället.

I december 2015 antogs en antiterrorlag som i praktiken möjliggör att människor förföljs och på vaga grunder anklagas för "terrorism" eller "extremism" som en följd av att de fredligt utövat sin religion eller helt enkelt bara kritiserat regeringens politik.

4.1 Politiska och medborgerliga rättigheter

Sedan utropandet av Folkrepubliken Kina 1949 har Kinas kommunistiska parti ensamt styrt landet. Trots omfattande ekonomiska reformer är det mycket svårt att i dag se några öppningar när det kommer till demokratisering och mänskliga rättigheter. Behandlingen av oppositionella och oliktankande har snarare hårdnat under de senaste åren. Kina är formellt en flerpartistat, men i praktiken är det kommunistpartiet som har maktmonopol. Nationella val förekommer inte. Krav på politisk förändring och försök att bilda självständiga föreningar klassas som hot mot det kinesiska rikets säkerhet, vilket i flera fall kan leda till dödsstraff. Det är också vanligt med frihetsberövanden utan rättegång. En form av frihetsberövande kallas "omskolning genom arbete", vilket förenar kroppsarbete med s.k. ideologisk skolning. Människor med beteenden som betraktas som olämpliga ska "behandlas". Det gäller bl.a. företrädare för religiösa minoriteter, människorättsaktivister, falungongutövare, tibetaner och uigurer.

Den kinesiska författningen garanterar allmän åsikts-, yttrande-, tryck-, förenings-, mötes-, demonstrations- och religionsfrihet. I praktiken är dessa friheter dock mycket begränsade. I Reportrar utan gränser pressfrihetsindex hamnar Kina år 2016 på plats 176 av 180. En oroande bottenplacering som visar att statens kontroll över medier, inklusive internet, har ökat de senaste åren. Sedan 2010 har situationen försämrats i landet som halkat ned från plats 171. I januari 2015 meddelade regeringen att internet skulle bli det huvudsakliga "slagfältet" under året, genom en kampanj för att "bekämpa pornografi och olaglig information". Samma månad meddelade regeringen att man hade stängt ner 50 webbplatser och WeChat-konton, många med koppling till diskussioner om aktuella händelser, militära förhållanden och antikorrupsionsåtgärder. 133 konton som spred information som "förvrängde kommunistpartiets och landets historia" stängdes också ned. I januari 2015 fastslog även utbildningsministern att utländska läroböcker skulle förbjudas i syfte att stoppa utbredningen av "felaktiga västerländska värderingar". Han varnade också för att universiteten kunde infiltreras av "fientliga krafter".

Sverige måste alltid vara berett att kritisera varje brott mot de mänskliga rättigheterna oavsett var, när och med vilka motiv de genomförs. I grunden handlar det om en konsekvent och trovärdig utrikespolitik. Sverige ska i varje form av kontakt med

Kina ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Tortyr och dödsstraff

Tortyr är förbjudet enligt kinesisk lag. Den kinesiska definitionen av tortyr omfattar emellertid endast psykiskt och inte fysiskt våld. Trots detta är båda formerna av tortyr vanligt förekommande, särskilt på landsbygden och i fattiga provinser. Vanliga medel är sparkar, slag, elektriska chocker, brännmärken från cigaretter och berövande av sömn och mat. Fångar med nedsatt hälsa förvägras, eller saknar möjlighet att skaffa sig, godtagbar vård.

Världen över avrättades 1 634 personer under 2015, enligt Amnesty. Det är en ökning med 50 procent från året innan, men siffrorna (varken för 2014 eller för 2015) räknar inte med Kina som sannolikt är det land i världen som i särklass avrättar flest människor per år. Enligt uppskattningar handlar det om tusentals människor, men uppgifterna är osäkra eftersom det verkliga antalet avrättningar i Kina är en statshemlighet. Straffet utfärdas för många olika typer av brott, allt från mord till ekonomiska brott och korruption. Det har skett en del förändringar av lagstiftningen när det gäller dödsstraff, till en viss del som en följd av den internationella kritik som riktats mot Kina för landets flitiga användning av dödsstraffet. Sedan 2007 måste dödsstraff som utdömts av lokala domstolar även godkännas av landet högsta domstol. Meningen är att detta ska minska antalet dödsstraff samt säkra att inga misstag sker i samband med detta. Ytterligare ändringar i lagstiftningen började tillämpas i november 2015 och minskar antalet brott belagda med dödsstraff från 55 till 46. Dessa nio brott förekommer sällan och ändringen kommer alltså troligen inte att påverka antalet avrättningar i någon högre grad. Kina är fortsatt långt ifrån att respektera de mänskliga rättigheterna på detta område.

För att Kina ska röra sig mot ett verkligt minskat användande av dödstraff krävs dock att omvärlden fortsätter att lyfta upp frågan, med det tydliga målet att Kina helt ska upphöra med dödsstraffen. Den svenska regeringen ska i varje form av kontakt med Kina kräva ett stopp för användandet av dödsstraff. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Organstöld

Kina är i dag världens näst största marknad för organtransplantationer. Organhandel är en lukrativ bransch, en människas vitala organ kan säljas för sammanlagt omkring en halv miljon dollar. De första uppgifterna om organstöld från samvetsfångar i Kina kom 2006. Efter massiv kritik från omvärlden hävdar regimen att organstöld inte längre pågår. Enligt flera experter på området fortgår dock organstölden, framför allt från landets förtryckta minoriteter, som uigurer, tibetaner och falungongutövare. Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är olagligt att handla med organ i Sverige, och Sverige ska inte på något sätt bidra till organhandel eller organstöld. Det bör därför vara straffbart att som svensk medborgare handla med organ även i andra länder. En sådan lagstiftning har införts i Spanien. Regeringen bör återkomma med förslag om att göra det straffbart för svenska

medborgare att handla med organ även utanför Sveriges gränser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Minoriteters rättigheter

Den kinesiska regimens övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna drabbar alla delar av det kinesiska samhället. De etniska och religiösa minoriteterna i Kina tillhör emellertid dem som drabbas allra hårdast av förtrycket från den kinesiska statsapparaten. Störst är trycket mot det muslimska Xinjiang och det buddistiska Tibet. Xinjiang är Kinas största provins och Tibet är den näst största, tillsammans utgör de cirka 30 procent av Kinas landyta. De är också viktiga strategiska och ekonomiska områden. De är de enda områden där etniska hankineser inte är i majoritet, men detta försöker de kinesiska myndigheterna förändra genom att flytta dit befolkning från de centrala och östra delarna av Kina. Dessa områden har under historien pendlat mellan att stå under kinesisk kontroll och hög grad av självständighet. Det finns rörelser i båda regionerna som kämpar för ökat självstyre och invånarnas kulturella och religiösa rättigheter. Denna verksamhet slås brutalt ned av den kinesiska regimen. Det som kallas för ”separatism” anses splittra landet och vara ett hot mot säkerheten. Den nationella säkerheten är således överordnad individuella rättigheter.

I september 2015 var det 50 år sedan den Autonoma regionen Tibet bildades. Vid en ceremoni på årsdagen lovade den politiske ledaren Yu Zhengsheng högtidligt att bekämpa separatism, och uppmanade armén, polisen och rättsväsendet i Tibet att göra sig redo för en utdragen strid mot ”den 14:e Dalai Lamas anhang”. Minst sju människor i områden befolkade av tibetaner brände ihjäl sig själva i protest mot myndigheternas förtryck under 2015. Antalet kända självbränningar sedan 2009 steg därmed till 143.

Det förekommer också att religiösa uttryck tolkas som separatism, vilket gör att befolkningarnas möjlighet att utöva sin religion blir starkt begränsad. För de religiösa minoriteterna är om möjligt press-, yttrande- eller organisationsfrihet än mer inskränkt än för majoritetsbefolkningen. Uigurer får inte publicera material på internet på sitt språk. Tortyr används systematiskt mot den tibetanska och uiguriska befolkningen. Många flyr landet efter att de blivit dömda till döden. Varje år flyr omkring 3 000 tibetaner. De kinesiska myndigheterna sätter stor press på omkringliggande länder att skicka tillbaka dem så att de ska kunna avtjäna sina straff.

År 2013 inleddes en kampanj för att riva kyrkor och ta ner kors i Zhejiangprovinsen. Kampanjen intensifierades under 2015 och enligt internationella medieuppgifter hade mer än 1 200 kors rivits ner under kampanjen, vilket lett till en våg av protester. I juli antog provinsregeringen i Zhejiang en bestämmelse som angav storleksbegränsningar på föremål som fästs på hustak. De fick inte överstiga en tiondel av byggnadens totala storlek. Många betraktade bestämmelsen som ett sätt att legitimera nedtagningen av kors.

Utövare av falungong var fortsatt utsatta för förföljelse, godtyckliga gripanden, bristfälliga rättegångar samt tortyr och annan misshandel.

Regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter i Kina respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Fackliga rättigheter och arbetsvillkor

Att kunna organisera sig på sin arbetsplats är en grundläggande mänsklig rättighet, en central del i varje ekonomi och en förutsättning för att löntagarnas rättigheter ska garanteras och näringslivets vinster fördelas till fler. De fackliga rättigheterna är emellertid på intet sätt respekterade i Kina. De kinesiska löntagare som försöker organisera sig möter på stora svårigheter p.g.a. omfattande inskränkningar i mötesfriheten, rätten till kollektiva förhandlingar och rätten att organisera sig. Trots detta förekommer det försök att bilda fria fackföreningar, strejker och protester, men dessa möts ofta av våld från myndigheternas sida. Möjligheten till organisering försvåras av att utländska företag och investerare inte har några intressen av att löntagarnas rättigheter stärks. Om Sverige vill vara en konsekvent och tydlig röst för mänskliga rättigheter i Kina, måste även svenska företag vara beredda att ta sitt ansvar. Ansvaret för att upprätthålla och respektera de mänskliga rättigheterna vilar inte bara på politiker och stater, utan även på näringslivet.

5.1 Facket och arbetsrätten

Enligt den kinesiska konstitutionen råder organisationsfrihet i landet. I realiteten är alla organisationer som avser att spela en självständig roll antingen hårt kontrollerade eller förbjudna. Det gäller också den fackliga rörelsen. Den fackförening som finns i Kina är knuten till den kinesiska statsapparaten och heter ”All China Federation of Trade Unions” (ACFTU). Den representerar ungefär 66 procent av landets befolkning. I fackförbundets konstitution står det att uppgiften är att vara en bro mellan den arbetande massan och kommunistpartiet. Det betyder i praktiken att när en konflikt uppstår mellan de arbetande och partiet, tar facket partiets sida. Ledare för fackförbunden utses ofta av partiet och det förekommer även att chefer på arbetsplatsen sitter med i ledningen för fackförbunden. Kollektivavtal finns men tillämpas sällan i praktiken. Det finns ingen laglig strejkrätt och vid strejker har ACFTU:s roll varit att försöka motivera de anställda att återgå till arbetet. ACFTU har självt inte rätt att uppmana till strejk. Fackförbund fristående från ACFTU är förbjudna. De som bildar fristående fackförbund och arrangerar otillåtna protester straffas hårt. Trots detta har det på senare år skett en stor ökning av antalet protester, bl.a. som ett resultat av det missnöje som finns över att välståndet inte kommit alla till del. Bara kring Pärflodens delta, som är ett av landets mest industrialiserade områden, inleds en ny strejk varje dag. Flera av strejkerna har skett vid anläggningar som drivs av stora transnationella företag eller vid viktiga leverantörsföretag. Strejkerna vid Hondas fabrik och vid Foxconn, som bl.a. är leverantör åt Apple, har skapat stor uppmärksamhet i omvärlden efter att arbetare begått självmord i protest mot företagsledningens agerande. I nordöstra Kina och i Guangdongprovinsen har lokala avdelningar av ACFTU varit drivande bakom lokala strejker, i strid med fackets ledning och kommunistpartiet. I Guangdong har också små steg tagits för att skapa fria fackföreningar, det mesta kända är Chinese Working Women Network (CWWN).

I december 2015 blev minst 33 arbetare och arbetsrättsaktivister måltavlor för polisens inblandning. Sju av dem fängslades i Guangdongprovinsen, där strejker och oroligheter på arbetsmarknaden blev allt vanligare. De fängslade tilläts inte träffa advokater därför att deras fall innebar att ”den nationella säkerheten äventyrades”.

I Kina finns drygt 160 miljoner inre migrantarbetare som fortfarande är skrivna i den provins där de är födda. Enligt den kinesiska folkbokföringen, det s.k. hukou-systemet,

är det komplicerat att registrera sig på en ny plats. Konsekvensen har blivit att migrantarbetarna är avskurna från stora delar av den offentliga välfärden. Migrantarbetarna har blivit en andra klassens medborgare. Den senaste tidens avtagande ekonomiska tillväxt har också lett till att allt fler migrantarbetare blivit arbetslösa. Enligt officiell statistik från 2012 saknar 5,5 miljoner migrantarbetare ett jobb. De är hänvisade till att hitta försörjning inom den informella ekonomin.

Som erfarenheter från fackföreningsrörelser visar är kollektiva förhandlingar det mest effektiva sättet att skydda arbetares rättigheter. Därför är de kinesiska arbetarnas egen fackliga organisering den viktigaste faktorn när det gäller att förbättra situationen.

5.2 Svenska företags ansvar

Samtidigt som länder i väst kritiserar den kinesiska myndigheten för övergrepp mot mänskliga rättigheter ställer sig deras företag negativa till lagförändringar som förbättrar situationen för de arbetande. Lagförändringar som stärkt arbetarnas rättigheter har mötts av stor kritik från utländska företag. The American Chamber of Commerce som representerar 1 300 medlemsföretag har dömt ut sådan lagstiftning som ”ett steg bakåt för kinesiska ekonomiska reformer”. De menar att den nya lagstiftningen skulle göra arbetare lata och fördärva deras moral. Några företag från områden där lagen införlivats har rentav lämnat landet för att etablera sig på platser där förhållandena är sämre.

En stor del av världens produktion sker i Kina och många svenska företag köper in produkter som tillverkats i kinesiska fabriker. Det gäller bl.a. billiga smycken med halvädalstenar och glas, vilka säljs i butiker som Glitter, Albrekts, H&M, Lindex och Guldfynd. Riskerna för denna verksamhet är väl kända, i de fall arbetarna saknar ordentligt skydd äter sig det damm som kommer från stenarna in i lungorna och förstör vävnaden, vilket i många fall leder till en för tidig död. Leksakstillverkning är en annan stor industri. 75 procent av världens leksakstillverkning sker i Kina. Vid leksaksfabrikerna är det vanligt att arbetstiderna ligger mellan 10 och 12 timmar om dagen och att arbetarna har kvoter som de måste producera varje dag. Om de inte gör det tvingas de jobba över. Det förekommer bötesstraff om de vägrar jobba övertid eller går på toaletten utan tillstånd. Vid en undersökning av leksaksföretag i Guadongprovinsen visade det sig att åtta av tio leverantörer bröt mot lagen om arbetstid, och på sex av tio fabriker uppgav de anställda att de inte haft en enda ledig dag under högsäsongen mellan maj och september. Arbetsgivarna föredrog också kvinnliga arbetare för att de ansågs vara lydigare och mer lätthanterliga än män.

Skillnaderna är stora mellan hur olika svenska företag hanterar handel med och investeringar i Kina. Alltför många svenska importörer prioriterar låga produktionskostnader före miljöhänsyn och villkor för de anställda. Om arbetsmiljön i Sverige såg ut som den alltför ofta gör i Kina skulle fabriken tvingas stänga omedelbart. De kontakter som Sverige haft med Kina har dock sällan behandlat företagets roll för de mänskliga rättigheterna. Det finns en benägenhet att skilja mellan politiska kontakter och ekonomiska kontakter. Vänsterpartiet menar att det inte är möjligt att särskilja frågor om investeringar och handel från arbetet för de mänskliga rättigheterna.

Eftersom den kinesiska fackföreningsrörelsen kontrolleras av staten och kommunistpartiet har den svenska fackföreningsrörelsen varit restriktiv med kontakter. Samtidigt finns allt fler svenska företag etablerade i Kina och några svenska förbund anser att det är angeläget med lokala kontakter med de fackliga klubbarna på dessa företag i Kina. En viktig samarbetspartner i sammanhanget är Union to Union som

bedriver flera projekt i Kina, bl.a. i industrisektorn, för att stötta framväxten av fria och självständiga fackföreningar. Regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I regeringens exportstrategi pekas 26 stater ut som prioriterade. En av dessa stater är Kina. Regeringen motiverar satsningen på Kina och andra stater med bristande respekt för de mänskliga rättigheterna med att handel och närmare kontakter leder till demokratisering. Erfarenheterna av Kinas ekonomiska expansion och ökande handel med omvärlden visar med all önskvärd tydlighet på bristerna i det resonemanget. Kina har öppnat sig för handel och investeringar men knappast för demokratiska värderingar och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den svenska exportstrategin måste följas av tydliga krav på respekt för de mänskliga rättigheterna, inkluderat fackliga rättigheter och demokratisering.

Ett medel är att få företagen att teckna globala ramavtal. De fungerar som ett slags globalt kollektivt fackligt avtal, och syftet är att lägga ett gemensamt golv för alla arbetsplatser och underleverantörer som är knutna till en koncern. Tanken är att villkoren som ställs upp aldrig får brytas inom koncernen oavsett var verksamheten bedrivs. Detta kan sätta tak för arbetstiderna, stadga vilka löner som ska gälla och skydda arbetare från skador och sjukdomar. Globala ramavtal spelar en särskilt viktig roll för företag som verkar i stater där det saknas möjligheter att teckna kollektivavtal på nationell nivå. Den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringens framtagande av en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter är en välkommen och tydlig ambitionshöjning sedan tidigare regeringar. Problemet är att regeringens handlingsplan utgår från regeringens förväntningar på näringslivet. Den saknar helt bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarsutkrävande. Inte minst är det viktigt att tydliggöra att multinationella företag bär huvudansvaret för alla delar av sin produktion i de globala värdekedjorna. Vänsterpartiet anser att regeringen bör ta fram bindande riktlinjer för företagens ansvar och mänskliga rättigheter. Vi utvecklar vår politik avseende företagens ansvar och fackliga rättigheter i motionen 2016/17:1195, Fackliga rättigheter i världen.

6 Hongkong

Sedan 1997, då Hongkong lämnades tillbaka från Storbritannien som arrenderat området under 99 år, är det ett s.k. speciellt administrativt område i Kina. Hongkong styrs enligt principen ett land, två system, under vilken Kina gått med på att ge regionen en hög grad av autonomi och låta den behålla sitt ekonomiska och sociala system under 50 år. Formellt sett är Hongkong självstyrande i alla avseenden förutom utrikespolitik och försvarsfrågor. Rättsväsendet är självständigt och vissa fri- och rättigheter är garanterade. Hongkong har dock aldrig varit fullt demokratiskt. Beijing har vetorätt när det gäller förändringar i det politiska systemet, och den kinesiska regimen beskär rätten till politiskt deltagande samt yttrande- och föreningsfriheten.

I juni 2015 avslög Hongkongs lagstiftande församling ett förslag om en valreform, som backats upp av den kinesiska regimen. Förslaget skulle låta en Beijingdominerad

nomineringskommitté välja bort kandidater de inte gillade, och kritiserades av många Hongkongbor. Det var också detta förslag som orsakade den 79 dagar långa paraplyrevolutionen i slutet av 2014. Som följd av paraplyrevolutionen arresterade polisen i Hongkong formellt 955 människor.

Det hittills mest extrema uttrycket för Beijings oro och vilja att kontrollera Hongkongs förhållandevis långtgående tryck- och yttrandefrihet är bortförandet av fem män kring förlaget Mighty Current. En av dem är den svenske förläggaren Gui Minhai som försvann spårlöst i oktober 2015 från sitt semesterhem i Thailand. Gui Minhai var delägare i förlaget som ger ut regimkritiska publikationer och har länge varit en nagel i ögat på regimen i Beijing. I januari 2016 dök Gui Minhai upp i statstelevisionen i ett framtvingat erkännande av ett 13 år gammalt brott. Var de kinesiska myndigheterna i dag håller honom är oklart. Regeringen bör verka för att Gui Minhai och hans medfångar frigges villkorslöst. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den 4 september 2016 hölls val till Hongkongs lagstiftande råd. Myndigheterna hade på förhand förbjudit sex kandidater som förespråkade självständighet från att ställa upp i valet. Förbudet har retat upp delar av den radikalare falangen inom demokratiörelsen som allt mer kraftfullt förespråkar ett självständigt Hongkong. Valet kan endast delvis ses som demokratiskt och det är nästintill omöjligt för demokratiörelsen att vinna en majoritet. Av rådets 70 medlemmar väljs 40 av allmänheten. Resterande 30 utses av små röstblock från särskilda intressegrupper som representerar vissa företag och samhällssektorer. Dessa platser går alltid till kandidater som står på Beijingregimens sida. Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hans Linde (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)